

самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг з боку державних органів виконавчої влади та громадськості [3].

Переконані, що будь-які зміни несуть за собою низку проблем і ризиків, які треба подолати задля досягнення бажаного результату. Так, наслідком реформи із децентралізації влади в Україні попри труднощі, які виникають в процесі її впровадження, має стати формування нової демократичної моделі управління, орієнтованої на збільшення повноважень територіальних громад. Впровадження децентралізації сприятиме посиленню демократії в державі та формуванню громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 серпня 2018 р. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/10.08.20181.pdf>

3. Аналітична доповідь до щорічного звернення Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році»: Національний інститут стратегічних досліджень. сайт: URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/analit_dopovid_POSLANNYA_2018_FINAL_Oct_02.pdf.

Войтенко Надія,

аспірант кафедри конституційного права та прав людини НАВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Рівень демократичності сучасної держави і суспільства залежить від багатьох факторів. Перш за все це залежить від взаємин між державою і громадянином, забезпеченості та захисту прав і свобод людини і громадянина. В певній мірі важливу роль відіграє і рівень забезпечення реалізації політичних прав громадян, більша частина з яких реалізується в процесі виборів.

В умовах політичної та економічної кризи, війни на сході нашої держави вибори стають не тільки ознакою демократичного напрямку розвитку держави, а й важливим інструментом формування громадянського миру, адекватної розстановки політичних сил та реальної участі громадян в управлінні державними справами.

Сьогодні сформовано правову основу реалізації громадянами своїх виборчих прав. Так, ст. 38 Конституції України встановлює, що «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Крім цього

Основний закон держави закріплює: «Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії» (ст. 69); «право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. «Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років» (ст. 70); «вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення» (ст. 71). Дані конституційні положення лягли в основу і виборчого законодавства України. Зокрема, ч. 1 ст. 2 Закону України «Про місцеві вибори» встановлює: «Місцеві вибори є вільними та відбуваються на основі гарантованого Конституцією України та цим Законом загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування». В свою чергу статті 3-10 даного Закону розкривають законодавчо закріплені засади місцевих виборів. Такі ж положення містяться і у Законах України: «Про вибори Президента України»; «Про вибори народних депутатів України».

Аналіз зазначених положень вказує, що в Україні сформовані демократичні конституційні засади реалізації громадянами своїх виборчих прав. Вони повністю відповідають міжнародним стандартам у цій сфері. Зокрема тим, що закріплені у Загальній декларації прав людини 1948р., Пакті про громадянські та політичні права 1966р. та ін. Крім цього, сьогодні розвиток національного виборчого законодавства і проведення виборів неможливі без урахування принципів і норм міжнародного права, закріплених у документах Ради Європи та ОБСЄ, а також Європейської комісії за демократію через право РЄ (Венеціанської комісії) та БДПЛ ОБСЄ [1]. Зокрема, для України важливе значення мають стандарти закріплені у ст. 3 Протоколу № 1 до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2] та Кодексі належної практики у виборчих справах [3], прийнятому Венеціанською комісією у 2002 р. Саме у них акцентується увага на необхідності дотримання засадничих принципів виборчого права: загальність, рівність, вільність, таємність, безпосередність та регулярність.

Поряд з належною нормативно-правовим регламентацією виборчих прав для забезпечення їх належної реалізації важливе значення мають гарантії, особливо організаційно-правові.

Організаційно-правові гарантії – це передбачені в нормативно-правових актах суспільно-політичні інституції, на які покладаються відповідні функції та повноваження щодо організації та здійснення юридичного забезпечення реалізації, охорони і захисту свободи людини і громадянина [4, с. 157]. Дане трактування фактично вказує на існування певних органів, які уповноважені створити умови для реалізації громадянами своїх виборчих прав, а також їх охорону та захист від зловживань.

Суб'єктами гарантування виборчих громадян сьогодні виступає досить широке коло органів, установ та їх посадових осіб. Перш за все таким суб'єктом є держава в особі її органів влади – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Центральної виборчої комісії,

судів. Кожен з цих суб'єктів в межах своїх повноважень створює умови для реалізації громадянами своїх виборчих прав. Особливе місце серед суб'єктів гарантування виборчих прав займає український омбудсмен – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений). Згідно ст. 1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» покладається здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції. Маючи особливий статус і широкі повноваження у сфері прав людини Уповноважений є досить дієвим інститутом захисту прав людини, в тому числі і виборчих прав громадян.

Необхідно погодитись з Б.І. Старухою який наголошує на тому, що «Створення в Україні конституційного інституту Уповноваженого з прав людини відіграло також важливу роль у справі захисту прав і свобод людини. Закріплення статусу Уповноваженого з прав людини на конституційному рівні свідчить про визнання пріоритету прав людини й громадянина, про визнання державою нагальної потреби в незалежному, деполітизованому органі для захисту громадянина від управлінського свавілля, бюрократизму державного апарату, несправедливого ставлення з боку посадових осіб. Конституційне закріплення статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надає цьому інституту більшої вагомості, підвищує його роль у сфері забезпечення та захисту прав людини» [5, с. 175; 6, с. 67]. В даному випадку автор фактично наголошує на незалежності українського омбудсмена та наділенням його повноваженнями щодо захисту та охорони прав людини, в тому числі і виборчих прав громадян, від свавілля з боку влади.

З метою здійснення належного парламентського контролю Уповноважений наділений досить широким колом повноважень. Так, згідно ст. 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений має право: невідкладного прийому вищими посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовими та службовими особами; безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях; на ознайомлення з документами; бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій; направляти у відповідні органи акти реагування та ін. Крім цього, Уповноважений приймає та розглядає звернення громадян України (ч.1 ст. 17). Аналіз законодавчо встановлених повноважень Уповноваженого дозволяє констатувати, що безперечно, останній не є судовою інстанцією, і не може самостійно відновлювати виборчі права громадян. В той же час, Уповноважений може видавати акти реагування – подання, яке має обов'язковий характер для усіх органів публічної влади.

Певну спробу вирішити проблему захисту виборчих прав на місцевому рівні було здійснено Громадянською мережею «Опора», яка за підтримки Євросоюзу шляхом створення мережі громадських омбудсменів по всій Україні. Нова інституція покликана захищати виборче право на всіх його етапах.

Основними обов'язками громадського омбудсмена є: моніторинг загального контексту виборів; збір та робота з інформацією про порушення; оцінювання порушень; формування скарги чи позову до суду; відстежування руху справ від правоохоронної системи до судової інстанції; аналіз кінцевого рішення; звернення до ЄСПЛ в разі недосконалого або неправдивого рішення; інформаційне висвітлення суспільно значущих моментів перелічених етапів [7]. Запровадження громадських омбудсменів, безумовно, створює умови для належного захисту виборчих прав громадян, передбачають не тільки моніторинг порушень але й надання реальної допомоги у їх відновленні. Вони фактично виступають комунікаторами між виборцями, кандидатами, політичними партіями, судовими та правоохоронними органами.

Громадські омбудсмени Громадської мережі «Опора» не є представниками Уповноваженого і не діють за наданим ним мандатом. Вони є фактично представниками громадської організації. В той же час, укладений Меморандум про співпрацю між ОПОРОЮ та Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, передбачає взаємодію між регіональними громадськими омбудсменами та працівниками Секретаріату Уповноваженого, що стосуються захисту виборчих прав [8]. Така співпраця, безумовно, сприятиме забезпеченню виборчих прав громадян на місцях. В той же час, ця взаємодія була б більш ефективною якщо здійснювалась не із Секретаріатом Уповноваженого, а із його спеціальним представником з дотримання виборчих прав громадян.

Запровадження в Україні інституту омбудсмена – Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, як незалежного та деполітизованого органу, свідчить про наміри держави захистити громадянина від свавілля і несправедливого ставлення органів та посадових осіб органів влади. Сьогодні інститут омбудсмена є одним із механізмів захисту виборчих прав громадян. З період своєї діяльності Уповноваженим та його представниками неодноразово було проведено аналіз та внесено пропозиції щодо удосконалення виборчого законодавства, здійснено моніторинг дотримання виборчих прав в процесі виборчих кампаній як загальнодержавного так і місцевого рівня, постійно надавалась інформаційна, правнича та інша допомога по відновленню порушених виборчих прав громадянам тощо. Однак, незважаючи на активну участь Уповноваженого у забезпеченні захисту та відновлення порушених виборчих прав громадян, даний інститут в силу матеріальних, організаційних та інших факторів неспроможний здійснювати ефективне реагування на усі без виключення випадки порушення виборчих прав громадян. Допомога у цих питаннях з боку громадських омбудсменів є, безумовно, необхідною. Однак, їх діяльність повинна бути нормативно оформленою та офіційною. Це зумовлює необхідність продовження аналізу та пошуку способів вирішення окреслених та інших проблем.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти виборчого права. URL: <https://www.myvin.com.ua/news/4442-mizhnarodni-standarty-vyborchoho-prava>

2. Протоколдо Конвенції про захист прав людиниі основоположних свобод: Протокол, Міжнародний документ. Рада Європи від 20.03.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535/conv
3. Кодекс належної практики у виборчих справах: URL: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282002%29023rev-ukr>
4. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник / М-во юстиції України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.
5. Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. К. : Юрінком Інтер, 2007.
6. Старуха Б.І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір: дис... к.ю.н.: 12.00.01. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів. 2016. 180с.
7. Громадський омбудсмен з виборчих прав – новий фундамент під прозорий процес голосування. URL: кмц.укр/gromadskiy-ombudsmen-z-viborchih-prav-noviy-fundament-pid-prozoriy-protses-golosuvannya/
8. Єремичева Л. Хто такий громадський омбудсмен із захисту виборчих прав? URL: <https://www.prostir.ua/?focus=hto-takyj-hromadskyj-ombudsmen-iz-zahystu-vyborchih-prav>

Волох О.,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС, кандидат юридичних наук

ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ В ЗАКОНОПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання важливості дотримання принципу правової (юридичної) визначеності як складової верховенства права неодноразово піднімалися у рішеннях Конституційного Суду України. Вони залишаються актуальними і нині. Продемонструвати нехтування з боку ініціаторів законопроектів можна на такому прикладі.

На розгляд парламенту подано проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за випалювання сміття і залишків рослинності» (реєстр. № 10246 від 24.04.2019 р.)[1].

Результати правового аналізу розглядуваного законопроекту та супровідних документів до нього свідчать зокрема про таке.

По-перше, як стверджується у Пояснювальній записці до законопроекту, його метою є «**вдосконалення чинних норм КУпАП для запобігання вчиненню адміністративних правопорушень у сфері безпеки довкілля, а саме випалювання сміття, рослинності та залишків рослинності, а також чинників, які до цього призводять**».